

L • O • T • S • E • N

Medlemstidning för Tjänstemännens socialdemokratiska förening i Göteborg - N:o 2 2021

LEDARE VÅR TIDS LÖNTAGARFONDER?

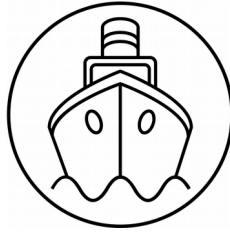
LO-basen Karl-Petter Thorwaldsson avgick i somras. Han föddes 1964 i ett glasarbetarhem i Kosta i Småland. Läste social linje på gymnasiet men anställdes redan som tonåring på Bröderna Hammarstedts verkstad i Växjö. Tiden som metallarbetare blev dock kort. Thorwaldsson var fackligt och politiskt aktiv och gjorde snabbt karriär inom politiken istället. Den alltid glade och pratsamme "Källe" hade lätt att bli omtyckt. Under slutet av 1980-talet hade han flera kommunala uppdrag i Växjö och blev invald i SSU:s förbundsstyrelse innan han oväntat blev vald till SSU:s ordförande 1990. Under 1990-talet fortsatte Thorwaldssons karriär inom partiet. Runt millennieskiftet bytte han spår och blev ombudsman för Metall och dessutom ordförande för ABF. 00-talet ägnade han främst åt olika uppdrag inom folkbildningen och Kooperationen innan han 2012 valdes till ny ordförande för LO.

Efter ett helt liv på olika poster avlönad och understödd av arbetarrörelsen har Thorwaldsson förstås ett enormt kontaktnät och en gigantisk nyckelknippa som kan öppna de flesta dörrar inom de flesta delar av arbetarrörelsen. Det finns många kapitalstarka intressen som är beredda att betala mycket för att få tillgång till dessa upparbetade kontaktytor.

Det var därför knappast förvånande när en glädjestrålade Thorwaldsson nyligen kunde avslöja att han fått en guldkantad anställning som "senior advisor" på det börsnoterade bolaget SSAB, ett företag som som släpper ut 12 procent av landets koldioxid, transporterar stora mängder kol från andra kontinenter och nyligen hamnade i en skandal för att de ville köpa upp ett utsläppstungt utländskt stålbolag. De kunde verkligen behöva en handgängen man med folkrörelsekapital i politikens krångliga korridorer.

Han kommer alltså framöver att använda sin stora nyckelknippa, som han fått av arbetarrörelsens medlemmar, för att öppna dörrar åt SSAB:s aktieägare. Han behåller samtidigt ena foten (30 procent för att vara exakt) i en oklar anställning på LO, för att ytterligare sudda ut gränslinjerna.

Detta utlöste förstås den vanliga kaskaden av euforiska hyllningar och gratulationer från stora skaror av partivänner. Vissa fokuserade på hur kul och välförtjänt detta var för "Källe" själv, andra på hur roligt och bra detta var för SSAB. Det är lätt att instämma i analysen på ett materiellt plan. Ekonomiskt sett är det förmodligen en väldigt bra affär för Thorwaldsson personligen och rimligen är SSAB också nöjda med sin värvning. Så ur det perspektivet är det lätt att förstå att detta utlöser spontana glädjeyttringar hos Thorwaldssons bekanta och eventuella aktieägare i SSAB. Det är möjligtvis lite svårare att förstå varför arbetarrörelsen ska glädjas åt detta. Men kanske tänker man att facket nu gör en avgörande inbrytning i svenskt näringsliv. Är detta vår tids löntagarfonder? Med konsulterna tar vi över successivt? Fan tro't.

LEDARE VAD VILJA TJÄNSTEMÄNNEN?

Socialdemokratin är en rörelse som inte enbart handlar om idéer, utan den vilar också på en intressegemenskap hos löntagarna som förenar det stora folkflertalet gentemot det särintresse som är de allra rikaste. Om vi tar detta som utgångspunkt, vad kan Tjänstemännens socialdemokratiska förening bidra med? Svaret på frågan berör förhållandet till tjänstemannakollektivet, eller medelklassen om man så vill, hos Socialdemokraterna generellt.

Strategin för att bredda partiets bas utanför arbetarklassen analyseras i Torsten Svenssons avhandling i statsvetenskap, [Socialdemokratins dominans](#) (1994). I Göteborg hade Socialdemokraterna när vår förening bildades tappat positionen som största parti till Liberalerna (eller Folkpartiet som det då hette), och i riket pekade strukturomvandlingen mot att arbetaryrken skulle minska som andel av arbetskraften till förmån för tjänstemannayrken – på motsvarande sätt som industrin ett par decennier tidigare hade gått om jordbruket i sitt behov av arbetskraft.

Arbetarrörelsen hade växt fram i kölvattnet av industrialiseringen, och nu fanns det en oro för att tjänstesektorns framväxt och arbetskraftens förborgerligande skulle leda till ett

undergrävande av den politiska omvandlingen av samhället i riktning mot jämlikhet. Svaret från partiets strateger var att finna en intressegemenskap hos det stora flertalet som man kunde göra sig till representant för. Denna intressegemenskap, *löntagarna*, bar upp Socialdemokraterna under den storhetstid som kommit att kallas *rekordåren* – kanske ända in i 1990-talet, även om det började bli skakigt under det så kallade *rosornas krig* mellan LO och Kjell-Olof Feldts finansdepartement på 1980-talet.

Anders Nilsson och Örjan Nyström visade i den [analys av riksdagsvalet 2010](#) som de gjorde för Arenagruppen, ”Åter till den sociala ingenjörskonsten”, att framgångarna för Fredrik Reinfeldts Nya Moderaterna och hans regering under perioden 2006-2014 byggde på liknande insikter som de som format den socialdemokratiska intressegemenskapen.

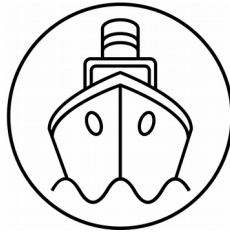
Som följd av den ökande ojämlikheten från 1980 och framåt – vars orsaker och kännetecken mer än väl skulle kräva en text av den här omfattningen att utreda, alldeles i egen rätt – har löntagarna polariserats: Efter nittiotalskrisen har vi sett en utsortering från arbetslivet av dem som inte fullt ut

klarar dess allt hårdare krav, liksom en omfattande flyktinginvandring där långtifrån alla lyckats ta sig in på arbetsmarknaden.

Dessa två skeenden har skapat ett nytt skikt av fattiga som blivit mer eller mindre beroende av offentliga försörjningssystem. I den socioekonomiska skalans andra ände ser vi framväxten av en allt mer välbeställd övre medelklass, inte minst i storstäderna, som har dragit ifrån i förhållande till ett bredare skikt bestående av tjänstemän och yrkesutbildade arbetare.

När det ökande privata välståndet i denna grupp får dess medlemmar att börja efterfråga tjänster som inte ryms inom de generella välfärdssystemen undergräver det deras förtroende för dessa och får dem i allt större utsträckning söka privata lösningar för utbildning, vård och socialförsäkringar. Detta driver fram omprioriteringar som särskilt drabbar den fattigare delen av befolkningen.

När socialdemokratin lyckades definiera allmänintresset som en intressegemenskap mellan löntagare, som man själv blev representanten för, tydliggjorde det kapitalägarna – de rikaste i samhället – som ett särintresse.

När Reinfeldt talade om ”sambäringarna”, definierat som en intressegemenskap mellan allt från bättre bemedlade LO-grupper till de mest resursstarka i stor-städernas välbärgade villaområden, gjorde det istället de fattigaste till särintresset.

Den intressegemenskap som verkligen hade burit upp samhället ersatte högern med en som omfattade de övre två tredjedelarna av befolkningen. Och medan den socialdemokratiska arbetsmarknads- och näringspolitiken hade riktat in sig på att rusta arbetskraften för strukturomvandling så att dess samhällsförändrande kraft kunde driva fram ökad jämlikhet, så blev den nymoderata (och alltjämt centerpartistiska) strukturpolitiken en som riktade in sig på att stimulera fram en låglönessektor som med den fattigare tredjedelen av befolkningen som arbetskraft kunde förse de välbärgade med billig service inom restaurang- och hushållsnära tjänster. Det gör inte samhället mer rustat för vare sig globalisering, klimatförändringar eller pandemier, men egenintresset hos de välbeställda får styra.

Alternativet till Reinfeldt var det slags socialdemokrati som Mona Sahlin och gänget kring henne stod för. Där fanns varken vilja eller förmåga att bryta upp den nymoderata intressegemenskapen,

det var viktigt att inte stöta sig med den välbeställda övre medelklassen i storstädernas villaområden. Den högervridna skattepolitiken accepterades, med rutavdrag och jobbskatteavdrag, utan fastighets-skatt och numer även värnsskatt. Samtidigt idealiserades medelklassen i en annan bemärkelse:

Till skillnad från arbetare har hög-utbildade generellt progressiva värderingar kring kön, etnicitet, sexualitet med mera. Under Sahlins ledning förenade Socialdemokraterna en ekonomisk högerpolitik med liberal rättighetspolitik. Problemet är bara att när allt större grupper i samhället upplever ekonomisk otrygghet och att välfärdssystemen inte längre går att lita på, så riskerar det att skapa en backlash där folk börjar se till sitt eget och misstänkliggöra andra. Det är något som populisterna i olika schatteringar är skickliga på att utnyttja.

En samhällsutveckling mot ökad jämlikhet, sådan vi såg under decennierna närmast efter andra världskriget, driver fram progressiva värderingar. Det är den långsiktigt verksamma kuren mot kvinnohat, rasism och homofobi – inte identitetspolitik och klassförakt.

Eroderingen av intressegemenskapen mellan arbetarklassen och medelklassen utgör en näringskälla för de krafter som nu hotar demokratin, Sverigedemokraterna med benäget bistånd från maktthungriga moderater och kristdemokrater.

Men komunitära strömningar – längtan efter en förlorad samhällsgemenskap – kan också nyttjas som drivkraft för omvandlingen av samhället mot ökad jämlikhet och en bättre framtid. Det var, som statsvetaren Sheri Berman visat i sin bok *The Primacy of Politics* (2006), nyckeln till socialdemokratis framgångar från 1930-talet och framåt.

Detta för oss tillbaka till de frågeställningar som den här texten inleddes med. Vad är syftet med en socialdemokratisk förening för tjänstemän, om inte att driva en politik som stärker intressegemenskapen hos löntagarna och värnar allmänintresset mot de rikastes särintresse? Människor i medelklassen vill ha bra utbildning för sina barn, och det förutsätter attmarknadsskolan avskaffas så att resurserna kan gå dit de ska och inte ner i kapitalägarnas fickor.

forts på nästa sida...

forts från föregående sida...

Lärare, poliser och socialsekreterare kringkårs i sitt yrkesutövande av samma dysfunktionella styrmodell, New Public Management, som gett oss ett underskott av undersköterskor och ett överskott av dokumentation och värdegrundsarbete. Det gränslösa arbetslivet, med sms-anställningar och smartphonestress, drabbar både tjänstemän och arbetare om än på lite olika sätt.

Det så kallade livspusslet, ett uttryck myntat av TCO 2002 som har fått motivera bland annat rutavdrag och jämställdhetsbonus, underlättas inte av att skattemedel går till hushållsnära tjänster som framför allt utnyttjas av de mest välbeställda i storstäderna. Större nytta skulle resurserna göra – också för medelklassen – om de istället gick till barn- och äldreomsorgen, för mer personal, högre löner och bättre arbetsvillkor.

Den rådande pandemin har fått fler att se värdet hos den samhällsnyttiga personal som bär upp välfärden, men vi är bara halvvägs till nästa val. Det kan mycket väl vara skatte-sänkningar som vinner väljarnas gillande även 2022.

Om vi vill få ett annat resultat, ett som låter oss bygga samhället starkt istället för att gynna särintressen – ja, då har vi en del arbete att göra.

Vill du också skriva i Lotsen?
Mejla din text till
info@s-akademiker.se

Antal tecken (inkl mellanslag):
2000 / 4000 / 8000

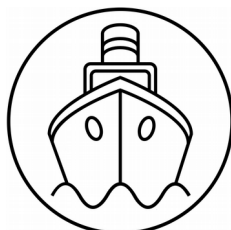
S-AKADEMIKER

S-akademiker (Tjänstemännens socialdemokratiska förening) organiserar tjänstemän och akademiker inom Göteborgs socialdemokratiska partidistrikt. Föreningen bildades 1958 och är en av de större partiföreningarna i Göteborg med många medlemmar som är fackligt aktiva. Vi har regelbundna medlemsmöten med spännande teman. Om du är intresserad av att bli medlem så mejla info@s-akademiker.se S-akademiker finns också på [facebook](https://www.facebook.com/sakademiker).

S-akademiker har en skriftserie som ger ut intressanta och viktiga böcker. I november 2017 kom den första volymen: en antologi med texter under redaktion av Payam Moula och Jimmy Sand, med titeln *Socialdemokratin i ett nytt århundrade*. [Läs mer här](#).

Den andra delen i skriftserien är en återutgivning av Nils Karleby klassiker *Socialismen inför verkligheten* från 1926. Med nyskrivet för- och efterord av Örjan Nyström. [Läs mer här](#).

Den tredje delen är en antologi av texter av Anders Nilsson och Örjan Nyström, *Att återupprätta arbetslinjen: Och andra texter om strukturomvandling, sysselsättning och trygghetssystem*. [Läs mer här](#).

KLASS I SVERIGE

Den fackliga tankesmedjan Katalys genomförde under 2018 en stor utredning som utforskade det samtida svenska klassamhället, kallad "Klass i Sverige". I januari 2021 släpptes ett [samlingsverk](#) där utredningen uppdaterats och kompletterats med intressanta artiklar och en studiehandling för studiecirklar. Så här presenterar man boken:

*I denna bok ges statistiska bevis för klassamhällets existens i råa data från Statistiska centralbyrån. Här skildras klassamhällets förändring, med kön och etnicitet som en given dimension för förståelsen. Här visas de skilda världar i ägande, makt och inflytande över så olika delar av samhället som brottslighet, folkhälsa, mediemakt, företagsägande och anställnings-skydd. Bilden av ett allt hårdare klassamhälle med ett fåtal vinnare och miljoner förlorare framträder tydligt i *Klass i Sverige*. Är det verkligen så här vi vill ha det? Här ges fakta för dig som undrar. Argument för dig som vill förändra.*

I samband med publiceringen livesändes också ett intressant seminarium kring boken som man se här: [LÄNK](#)

Medverkande:

Göran Therborn, professor emeritus i sociologi
Majsa Allelin, sociolog och lektor i socialt arbete
Felipe Estrada, professor i kriminologi
Carina Oskarsson, Nationell samordnare politiska studier ABF
Liv Sunnercrantz, postdok vid institutionen för media och samhällsvetenskap
Samtalsledare och inledare: Daniel Suhonen, chef fackliga idéinstitutet Katalys